

КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ В ЕКОНОМІЦІ. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2022.62.0.6209>

УДК 336.77,
JEL E51

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО КРЕДИТУВАННЯ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сергій Реверчук, Ольга Творидло

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, просп. Свободи, 18,
e-mail: revelit@ukr.net; ORCID: 0000-0002-6517-8892
e-mail: olha.dubyk@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0001-6293-4309*

Анотація. *Мета статті полягає у визначенні ролі та функцій малого та середнього кредитування у соціально-цифровій економіці, розкритті можливостей сучасного кредитування цієї економіки, окреслення нових напрямків оптимізації кредитних взаємовідносин у контексті світового досвіду. У дослідженні використано такі методи: індукції, дедукції, синтезу, порівняння, графічний, моделювання.*

Розглянуто наукові основи ролі малого та середнього кредитування у формуванні соціально-цифрової економіки. Визначено основні види кредитування, що пропонують на ринку підприємствам, у напрямку використання цифрових технологій в економіці. Проаналізовано роль кредитування у розвитку ІТ-технологій та цифрової економіки в цілому. Запропоновано пропозиції та шляхи нарощування технологічних інновацій, що можуть використовуватися у виробничих процесах і підвищувати рівень продуктивності праці та конкурентоздатності. Проаналізовано обсяги наданих малих та середніх кредитів бізнесу ІТ сфери для розробки нових технологій виробництва та інноваційної діяльності загалом. Визначено напрями розвитку цифрової економіки та застосування інновацій у діяльності підприємств з метою підвищення обсягу ВВП країни. Досліджено іноземний досвід приваблення потенційних підприємців у сфері ІТ-технологій, їх кредитні, податкові пільги та привілеї.

Ключові слова: *кредитування, кредитна діяльність, фінансування, цифровізація, глобалізація, інновація, трансформація, соціально-цифрова економіка.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації та інноваційного розвитку економіки важливим аспектом та напрямком розвитку є цифровізація, а саме залучення цифрових технологій до ведення бізнесу. У вузькому розумінні «соціально-цифрова

економіка» – це напрямок економіки, що ґрунтується на використанні в роботі цифрових комп'ютерних технологій. У широкому розумінні «соціально-цифрова економіка» – це сукупність економічних та соціальних заходів, що реалізуються за допомогою мережі інтернету, що дає можливість підвищувати рівень продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємств та знижувати витрати виробництва. На сьогоднішній день Україна також бере участь та переймає досвід країн світу в напрямках глобального цифрового розвитку економіки. За таких умов варто відзначити активізацію перетворення у всіх сферах економічного та соціального життя країни, без винятку і в тому числі фінансового сектору, задля здійснення кредитування. На сьогоднішній день основним напрямком цього процесу є розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у наданні фінансових послуг, включаючи такі аспекти як: автоматизація, відкритість та спрямованість діяльності в першу чергу на споживача.

Однак, враховуючи та аналізуючи місця України в світових рейтингах цифрового прогресу, то нам є над чим працювати надалі. Серед країн світу Україна посідала у 2021 році 49 місце в рейтингу інноваційної діяльності, тоді як вона мала 45 місце у 2020 році [12]. У Світовому рейтингу конкурентоспроможності (2021 р.) Україна піднялась до рівня 54 місця [14].

Таким чином, даний напрямок дослідження передбачає дослідження ролі малого та середнього кредитування, що є першочерговим фактором розвитку більшості підприємств країн світу, а розвиток ІТ-сфери та цифровізації економіки все більшими темпами і смислами наповнює життя та виробничі процеси. При цьому головний аспект проблематики даного дослідження передбачає дослідження специфіки кредитування, його моделей, динаміки залучення об'ємів грошових капіталів малого та середнього кредитування в підприємствах України та визначення ефективності від залучення даного кредитування в напрямку розвитку соціально-цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми малого та середнього кредитування у вітчизняній економіці вивчали такі науковці, як: Н. Данік, Є. Єгоров, А. Камінський, М. Лемешко, Ю. Ольвінська, О. Пищуліна, В. Романишин, Г. Уманців, І. Сясько, О. Руда, М. Турчик та ін. Зокрема, Н. Данік здійснювала дослідження теоретичних аспектів процесу кредитування та удосконалення фінансово-кредитного механізму управління економікою України; Є. Єгоров – працював над можливостями спрощення кредитування для бізнесу та населення, а також досліджував особливості Р2Р кредитування; А. Камінський – досліджував динаміку кредитування в умовах цифровізації та роль кредитної історії потенційних позичальників в кредитуванні; М. Лемешко, Ю. Ольвінська, В. Романишин та І. Сясько – вивчали сучасні особливості, ключові проблеми та шляхи розвитку кредитування діяльності малих і середніх підприємств в Україні; О. Пищуліна та Г. Уманців – досліджувала особливості та основні проблеми кредитування бізнесу банками; О. Руда та М. Турчик – аналізувала роль іноземних інвестицій в напрямку зростання кредитування та розвитку економіки України. Однак у більшості наукових праць мало уваги приділено конкретно аспектам соціального та цифрового напрямкам кредитування економіки. Усе це свідчить про

актуальність теми, а відтак зумовило вибір напрямку дослідження, ролі кредитування в умовах цифровізації та соціалізації економіки.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні ролі та функцій малого та середнього кредитування у соціально-цифровій економіці, розкритті можливостей сучасного кредитування цієї економіки, окреслення нових напрямків оптимізації кредитних взаємовідносин у контексті світового досвіду. Відповідно до мети роботи необхідно вирішувати наступні завдання: визначення основних моделей та напрямків кредитування, а також їх умов; аналіз динаміки обсягів малих та середніх кредитів для підприємств; визначення обсягів реального ВВП та частки в ньому ІТ-сфери; дослідження ролі цифровізації в розвитку економіки; аналіз закордонного досвіду програм малого та середнього кредитування в умовах цифровізації підприємств.

Методи дослідження. У науковій статті використано такі методи дослідження: індукції, дедукції та аналізу економічної сутності кредитування в умовах соціально-цифрової економіки та основні методичні підходи до аналізу об'єкта дослідження; метод синтезу для узагальнення існуючого підходу та напрямків підвищення ефективності кредитування; порівняння, зокрема, при аналізі зарубіжного досвіду залучення кредитних коштів та інвестицій; графічний метод для відображення особливостей кругообігу грошових коштів за умов цифрової економіки та аналізу динаміки наданих малих і середніх кредитів ІТ бізнесу; метод моделювання використано для відображення обсягів реального ВВП за галузями економіки та прогнозування частки ІТ-сфери на 2025 рік.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні швидкий розвиток інформаційних технологій та інновацій загалом у світі зумовив появу нового напрямку економічних відносин, що набув стрімкого розвитку останнім часом, – ним є цифрова економіка. Реальність напрямків розвитку суспільства посилює рівень потреби негайно та за декілька хвилин отримати найнеобхіднішу інформацію. Визначальним аспектом у цьому плані є отримання інформації за «один клік» без витрачання додаткового часу.

Варто відзначити особливо помітний вплив комп'ютеризації та інформатизації на суб'єктів і об'єктів фінансового ринку і ринку фінансових послуг, де інновації впроваджуються та повноцінно використовуються в першу чергу. Це спричинено намаганням як скоріше здійснювати грошово-кредитну політику та акумулювати грошові кошти для подальшого інвестування (до прикладу: акумулювання вільних коштів на депозитних рахунках та подальша їх інвестиція в акції або надання кредитів) і цифровізація з цим завданням справляється дуже добре. Враховуючи таку вагому роль і необхідність цифровізації населення та економіки країни в цілому відбувається розвиток нових фінансових технологій, що дають змогу виконувати фінансові операції не відвідуючи банківські установи. На сьогоднішній день фінансові технології приваблюють у своїй роботі, з одного боку, розробників цих продуктів, з іншого боку, гравців на цьому ринку. Таким чином, інвестуючи в програмний продукт як результат, інвестиції спрямовуються у цифрову економіку країни. Поряд з цим відбувається певний кругообіг діяльності між суб'єктами традиційної підприємницької діяльності цифрової економіки та банківськими структурами, де останні фінансують: інвестиційні проекти;

розробку програмного забезпечення шляхом надання кредитів, а підприємства в свою чергу, залучивши інвестиції, створюють програмні продукти та продають їх банкам та іншим фінансовим структурам для роботи та спрощення діяльності (рис. 1).

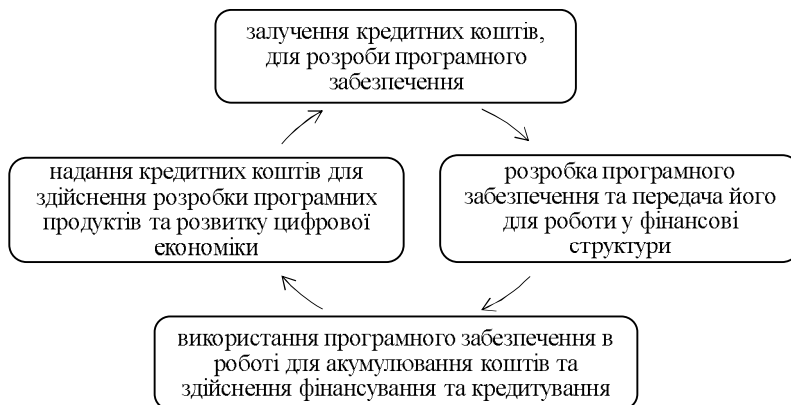

Рис. 1. Кругообіг грошових коштів за умов цифрової та соціальної економіки
Джерело: розроблено авторами

Таким чином, відбувається певний кругообіг коштів і кожен кредитні кошти ефективно вкладено в певний програмний продукт. Детальніше зупинимося на самому кредитуванні і яких рівнів воно досягло в Україні в умовах формування соціально-цифрової економіки.

На сьогоднішній день найактуальнішими трендами розвитку фінансового ринку є:

1. Маркетплейси – це залучення кредитів від небанківських структур, але через посередницькі цифрові платформи, на яких відбувається об'єднання та взаємозв'язок кредиторів та позичальників. У такому випадку платформа дозволяє здійснювати миттєве кредитування на малі суми та залучати кредитні кошти для здійснення підприємницької діяльності. У даному випадку, підприємцю не варто навіть покидати своє робоче місце, оскільки грошові кошти зайдуть на рахунок миттєво та будуть готові для використання. Таким способом залучення коштів можна користуватися за умов потреби у грошових коштах у найкоротші строки. Наприклад, виникає необхідність розрахуватися з постачальником сировини в момент її отримання, а дебітор обіцяє розрахуватися за відвантажену йому готову продукцію після обіду, тому залучаються такі миттєві інвестиції і погашаються при появі вільних коштів на рахунку підприємства.

2. Модель P2P кредитування – сприяє отриманню фінансування підприємцям від приватних або інституційних інвесторів. Відмінністю цієї форми, способу і напрямку кредитування є те, що в цьому випадку залучення коштів до фондів відбувається від домогосподарств, де грошовими коштами не користувалися, тобто, вони були вільними. Яскравий приклад застосування даної моделі кредитування показав Китай, де домогосподарства надавали свої вільні кошти для здійснення подальшого кредитування,

в свою чергу домогосподарства отримували свої відсотки, як свого роду депозитне інвестування.

3. Технологія краудфандингу – це технологія, що передбачає залучення підприємцем коштів довгострокового фінансування за допомогою джерел цифрових платформ. Даний напрямок інвестування ймовірно буде цікавим для міжнародних інвестиційних фондів, що здійснюють фінансування в певні бізнес-проекти по всьому світі. Проте дані фонди більш точно та детально вивчають потенційних інвесторів, їх фінансові проблеми та шляхи їх вирішення. Разом з тим за тих умов кредитування у підприємця залишаються зобов'язання перед інвестором у вигляді тіла кредиту та відсотків по ньому. Крім того, є ймовірність створення багатосторонніх відносин, коли один інвестор може фінансувати проект відразу двом підприємцям, що розробляють спільну ідею розвитку та втілюють її у своїй діяльності [2].

Вищеназвані моделі дають змогу отримати кредит підприємцям, яким раніше кредити банку не надавалися з різних причин: від відсутності доходу попередніх періодів діяльності до наявності поганої кредитної історії. Варто відмітити таку особливість, що розвиток цифрової економіки стимулює покращення рівня ефективності процесів управління капіталом та акумулювання його. По-перше, відбувається полегшення доступу до потенційного інвестиційного капіталу; по-друге, відбувається повна оцінка бізнес проекту та розрахунок рівня ризиковості в наданні кредиту, передбачення певних поведінкових реакцій.

Коли в світі він давно використовується, то в Україні лише починає набирати популярність технологія «Великих даних» (Big Data), так звана платформа, за допомогою якої, скориставшись певними інструментами та підходами до аналізу даних, відбувається попередній аналіз інвестиційного проекту, здійснюється інвестиційно-кредитний аналіз та розрахунок ризиків. Враховують при цьому сучасні тенденції розвитку, економічну ситуацію в країні, попит та потребу соціуму. Основними ефектами від Big Data, які здійснюють такий точний аналіз потенційного об'єкта кредитування, є:

- 1) збільшення рівня ефективності інвестицій та результативності проекту в цілому;
- 2) зменшення рівня ризиків інвестиційної діяльності;
- 3) акумулювання даних цифрового профілю у певному напрямку інвестицій з врахуванням всіх особливостей здійснення діяльності конкретного підприємця;
- 4) уточнення певних особливостей інвестиційного проекту, здійснюючи аналітичні дослідження та оцінювання як проекту, так і діяльності підприємства в цілому;
- 5) обчислення ймовірності шахрайських дій, їх попередження, повна ануляція корупційних схем на етапі кредитування певного інвестиційного проекту.

Отже, аналіз дає змогу точніше розраховувати інвестиційні розриви, потреби в залученні кредитних коштів та фінансуванні певних напрямків діяльності, а також скоротити витрати та час на надання кредитів і контроль та супроводження процесів управління ризиками. Аналізуючи дані за період 2017–2020 рр. щодо залучення малих

та середніх кредитів у сфері соціально-цифрової економіки варто відзначити нарощення сум цього кредитування, що свідчить про зростання обсягів інвестиційних проєктів підприємств України (рис. 2).

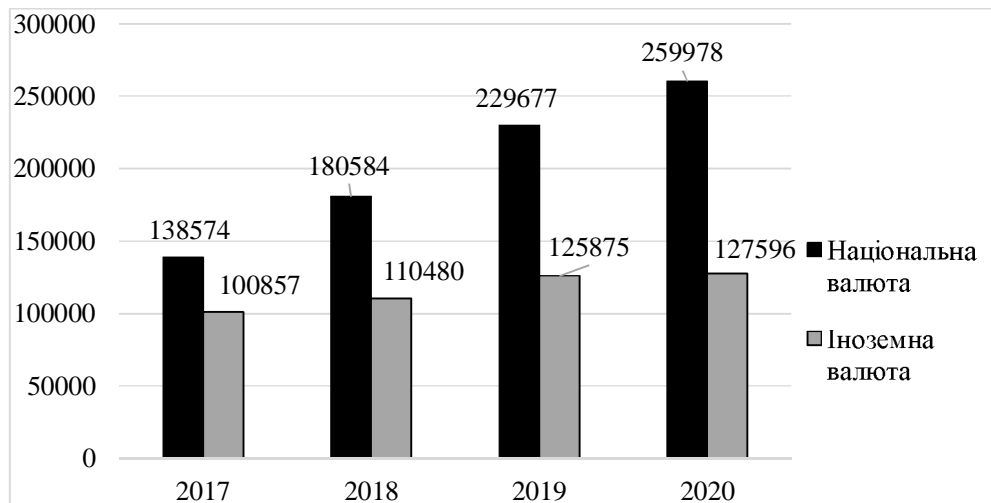

Рис. 2 Обсяг малих та середніх кредитів наданих ІТ бізнесу, в національній та іноземній валютах, в Україні за 2017–2020 роки, млн. грн.
Джерело: розроблено авторами за даними [7]

Передусім у цій структурі варто відзначити стрімкий розвиток ІТ сфери та збільшення сум залучених кредитів до цих підприємств. Також важливим фактором залишається збільшення обсягів кредитування у гривнях у більшій мірі ніж в іноземній валюті. Таким чином, у період з 2017 по 2020 роки в Україні відбувається зростання обсягів кредитування інвестиційних проєктів на 121 404 млн. грн. або в 1,88 разів у національній валюті; в іноземній валюті динаміка відрізняється – у цьому випадку за період 2017–2020 рр. кредитні кошти збільшилися на 26 739 тис. грн. (кредити в іноземній валюті відображено у приведеній вартості в гривнях за курсом у день залучення зобов'язань). Не високий рівень кредитування в іноземній валюті має місце через нестабільність валютного курсу та розвитку економіки України [7].

На сьогоднішній день в результаті залучення кредитів та розвитку соціально-цифрової економіки у загальній сукупності ВВП України 65% займає цифрова економіка. В Україні варто відзначити наявність принципу цифрового пріоритету (digital by default), який означає, що кожна сфера діяльності та надання послуг охоплена цифровізацією (рис. 3).

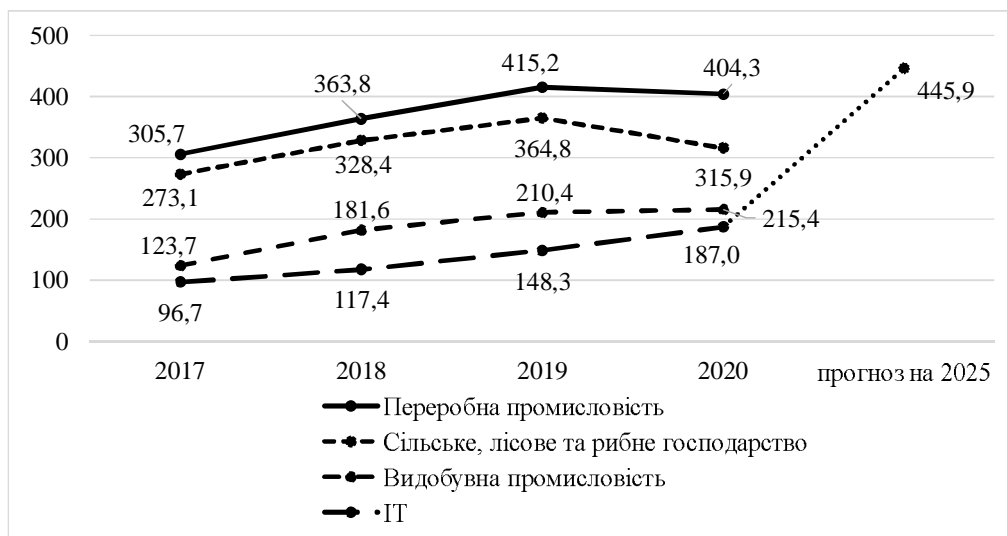

Рис. 3. Обсяги реального ВВП за галузями у 2017–2020 рр., млрд. грн.
Джерело: розроблено за даними [7]

Так, як видно з рис. 3, має місце зростання обсягів виробництва за всіма основними галузями економічного життя країни за рахунок залучення інформаційних технологій у виробничих процесах. За період 2017–2020 років відбувається нарощення доходів сфери IT у загальній сукупності ВВП країни на 90,3 млрд. грн. або в 1,93 рази, навіть у рік пандемії COVID-19 ця галузь економіки не показала спад, а, навпаки, наростила свої обсяги за рахунок нових технологій та пристосування до тодішніх умов. Разом з тим, Президентом України та Урядом передбачена розробка програми залучення IT технологій у всі сфери економічного життя, згідно якої до 2025 року планується отримання доходу в загальній частці ВВП України на рівні 445,9 млрд. грн. Ці доходи плануються отримати за рахунок залучення інвестицій від інвесторів з країн світу, а також надання вигідних кредитів для розвитку малих та середніх підприємств сфери інформаційних технологій.

В Україні, за наявною статистикою, в останні роки компанії трансформують власні бізнес-моделі та будують напрямки роботи таким чином, щоб максимально залучати нові інформаційні технології та автоматизацію. Таким чином, відбувається економія часу на виконання певного виробничого процесу або надання відповідної послуги, зростає рівень продуктивності праці та кількості виготовленої готової продукції, крім того, в більшості випадків анулюється момент «людської помилки». Підприємства, що вчасно не підхопили цю хвилю цифровізації, залишаються в аутсайдерах, оскільки їх рівень конкурентоздатності на ринку зменшується через відсутність нових технологій та обсягів виробництва.

Таким чином, позитивними моментами цифровізації економіки і суспільства є:

- оптимізація бізнес-процесів виробничих підприємств;

- створення за допомогою нових технологій кардинально нових продуктів та послуг чи певна модернізація вже існуючих, що є ймовірною в результаті все більшого залучення цифрових інновацій, штучному інтелекту;
- зменшення витрат підприємства на заробітну плату та соціальне відрахування за рахунок автоматизації та роботизації, передбачення відсутності помилок «людського фактору», що спричиняється втому та розсіянням уваги;
- використання нових моделей ведення бізнесу та залучення фінансових коштів шляхом системи P2P, он-лайн банкінги, кредитування он-лайн від інших фінансових компаній, окрім банківських структур.

Враховуючи ключові функції кредитування: перерозподільна, емісійна та контрольна, розглянемо функції кредитування в умовах соціально-цифрової економіки та визначимо їх відмінності від функцій кредитування загалом. Ключовими функціями кредитування в умовах соціально-цифрової економіки є:

- персоналізація – передбачається збір та акумулювання основних даних щодо позичальника в системі онлайн платежів та переказів, на даному етапі потенційний позичальник здійснює пошук он-лайн банкінгу або он-лайн сервісу за допомогою якого відбуватиметься подальше залучення та повернення грошових коштів. Далі відповідно до вимог кредитора відбувається збір первинних документів та подача їх в он-лайн режимі, в форматі pdf або xml. Основна відмінність від звичайного кредитування – це он-лайн подача заявки на отримання кредитних коштів без прямого спілкування з представником кредитора;
- перерозподіл капіталів – на даному етапі відбувається розгляд попередньо поданої он-лайн заявки та прийняття рішення щодо погодження або відмови від надання кредиту. Дана функція відповідає і звичайному способу кредитування, оскільки кредитор також здійснює аналіз первинних документів та визначає рівень ризиковості кредитування, а також можливості його повернення. Кредитор в он-лайн режимі погоджує або відхиляє заявку в клієнт-банку або іншому он-лайн кредитному сервісі;
- контрольна – дана функція абсолютно схожа зі звичайним кредитуванням та передбачає аналіз повернення заборгованості від позичальника в передбачуваний термін та відповідно до договірних вимог.

Отже, варто відмітити відмінність даного кредитування від звичайного в швидкості збору інформації, первинних документів, її оброблення та отримання результатів щодо надання кредиту потенційними позичальниками.

На сьогоднішній день в Україні та світі є широко розповсюджена тенденція щодо об'єднання між собою декількох галузей та сегментів ринку, залучивши до цього напрямку цифровізації. Таким чином, відбувається отримання нових знань, залучення інновацій в сфері технологічного виробництва. До прикладу, ефективним є напрямок коли в загальний обсяг сільськогосподарської техніки додають агрегати та системи, які називаються «розумними системами вирощування зерна», тобто, це не просто звичайна технологія вирощування, яка передбачає послідовність обробки ґрунту та рослини, а

цілий комплекс від першої обробки землі до моменту збору врожаю. При цьому залучені навігаційні системи, системи контролю палива, клімат-контроль, глибина посіву зерна кількість зерна на гектар. Таким чином, і сфера оренди авто також виходить на новий рівень діяльності: за допомогою GPS-трекера повністю відслідковується автомобіль, його рух, сума коштів, що є необхідною до сплати за користування перераховується на рахунок за допомогою зчитування QR-коду, тобто прямого контакту з компанією-власником авто немає.

Досліджуючи досвід країн світу, варто відмітити, що компанії, де залучаються малі та середні кредити, є певними двигунами бізнесу та економіки в цілому. Це спричинено тим, що ці кредити йдуть на певні проекти, де рівень ризиковості є не дуже високим або навіть мінімальним і тому приносить прибутки та позитивні тенденції розвитку. Серед закордонних джерел отримання кредитних коштів є банківські кредити, накопичені доходи від вже здійснюваної господарської діяльності та перше місце займають особисті кошти [9].

На сьогоднішній день цифровізація займає ключове місце в загальній сумі ВВП розвинених країн світу та присутня у всіх сферах суспільного життя. До прикладу, у Швейцарії діє програма допомоги у співпраці між урядом держави та комерційними банками, що передбачає надання кредитів компаніям, які залучають нові технології діяльності, використовують інформаційні технології у виробничих процесах. За цією програмою передбачається надання безвідсоткової позики підприємства на суму до 10% від обсягу річного обороту кожного з них, але все одно не більше 500 000 франків.

Таким чином, відбувається стимулювання компаній до залучення інновацій в діяльності та виробничих процесах. Інша країна – Італія, також передбачає надання кредитів у співфінансуванні державного бюджету та комерційних банків безвідсоткових загальним обсягом 25 млрд. євро у 2020 році. Однак умови залишаються ті ж самі, що й в Швейцарії – підприємство має здійснювати свою діяльність із залучення інновацій та залучати кредитні кошти для певного оновлення, модернізації. Канадська влада запровадила дещо інші пільги для своїх підприємств у сфері цифрової економіки, тут передбачається запровадження стимулювальних заходів для підтримки бізнесу, що являють собою відтермінування зі сплати податків, гарантовані безвідсоткові кредити та програму компенсації частини заробітної плати найманих працівників [11]. Уряд Болгарії передбачив надання кредитів у розмірі до 25 тис. євро підприємцям для відкриття бізнесу, де діяльність пов'язана зі цифровізацією, але за умови, що власник даного підприємства має позитивну кредитну історію [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, основні результати дослідження полягають в наступному:

- 1) залучення малих та середніх кредитів у соціально-цифровій економіці надає можливість підприємствам розробляти власні стартапи та втілювати їх у життя, створювати та запроваджувати нові технології виробництва, що передбачають збільшення рівня автоматизації процесу, підвищувати продуктивність праці та нарощувати прибутки;
- 2) рівень взаємодії людини з інформаційними процесами на підприємстві

- визначає рівень конкурентоздатності цього ж підприємства на ринку. Водночас має місце поширення тенденції розширення IT-ринку, а також розробка та залучення нових технологій в різних галузях народного господарства;
- 3) враховуючи ключові функції малого та середнього кредитування в сучасних умовах цифровізації варто відмітити відмінність даного кредитування від звичайного в швидкості збору інформації, первинних документів, її оброблення та отримання результатів щодо кредитування потенційними позичальниками, при цьому відмічається, що дана робота відбувається повністю в он-лайн режимі без зустрічі в банку або іншій фінансовій структурі, відповідь щодо умов кредиту також налається або відмовляється в он-лайн режимі в інтернет-банкінгу або інших фінансових додатках;
 - 4) Уряд України все більше проводить роботу з підтримки програм цифровізації, стартапів, що передбачають залучення інновацій в сфері інформаційних технологій, крім того, передбачається робота в напрямку залучення кредитів для розвитку підприємств з мінімальними ставками. Розвиток цифрової економіки в Україні стимулюватиме нарощення ВВП загалом та підвищить рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку.

Таким чином, мале і середнє кредитування як напрямок дослідження матиме місце і в майбутньому при аналізі особливостей малого та середнього кредитування підприємств в умовах цифровізації, Уряду України варто звернути увагу на закордонний досвід надання кредитів та підтримку підприємств в сфері IT. На практиці вже не одноразово розвинені країни світу показали, що залучення та розвиток інформаційних та новітніх технологій у виробничих процесах активізує зростання рівня продуктивності праці, виробничих потужностей, конкурентоздатності та зменшення витрат на виробництво, а особливо на дороговартісні енергоносії.

Список використаних джерел

1. Данік Н. В. Оптимізація банківського нагляду в Україні відповідно до Європейських стандартів. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №17. С. 927–930.
2. Єгоров Є. С. Програма інноваційного розвитку зарубіжних країн: досвід та досягнення. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apir/2016_2/Yegorov%202.pdf.
3. Жаворонок А. Концептуальні засади обґрунтування сутності кредитного ринку. Науковий вісник Полісся. – 2022. – №1(22). – С. 127–140.
4. Камінський А. Б. Скорингові технології в кредитному ризик-менеджменті / А. Б. Камінський, К. К. Писанець. // Бізнесінформ. – 2012. – №4. – С. 197–201.
5. Лемешко М.О. Екосистема підтримки бізнесу в умовах пандемії COVID-19 в Україні та в окремих країнах ЄС. Економіка і організація управління. 2020. № 2(38). С. 109–123. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/9384>.
6. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу / Ю.О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 2. С. 12–17.
7. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>
8. Пищуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. К.: Заповіт, 2020. 274с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf

9. Романишин В.О., Уманців Г.В., Сясько І.В. Активізація кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні. Економічна наука. 2018. С. 70-77. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2018/14.pdf.
10. Руда О.Л., Турчик М.М. Організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Вінниця: ВНАУ, 2018. С. 250–255.
11. Як влада допомагає малому та середньому бізнесу в різних країнах. Електронне видання «Відомості». 2020. URL: <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2020/04/08/827470-pomogayut-malomubiznesu>.
12. Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
13. Sági, J. Post-crisis trends in household credit market behavior: evidence from Hungary (Literature review) / J. Sági, C. Lentner // Banks and Bank Systems. – 2019. – Vol. 14(3). – P. 162–174.
14. World Competitiveness Rankings. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

References

1. Danik N.V. (2017) Optyimizaciia bankivs'koho nahliadu v Ukraini vidpovidno do yevropeis'kykh standartiv [Optimization of banking supervision in Ukraine in accordance with European standards]. *Global and national problems of the economy*, 17, pp. 927–930 [in Ukrainian].
2. Egorov E.S. (2016) Programa innovaciinogo rozvitku zarubiznuh krain: dosvid ta dosa'gnennia [Program of innovative development of foreign countries: experience and achievements]. Retrieved from http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Apir/2016_2/Yegorov%202.pdf
3. Zhavoronok A. (2022) Konceptyalni zasady obgruntuvanya sutnosti kreditnogo rynku. [Conceptual principles of substantiation of the essence of the credit market] / *Polissya scientific Polissya*. – 2022. – №1(22). – P. 127–140.
4. Kaminsky A.B., Pisanets K.K. (2012) Skoringovi tehnologii v kreditnomu rizikmenedzmentii [Scoring technologies in credit risk management] / *Businessinform*. – 2012. - №4. - P. 197-201 [in Ukrainian].
5. Lemeshko M.O. (2020) Ecosistema pidtrimki biznesu v umovah pandemii COVID-19 v Ukraini ta okremih krainah ES [Business support ecosystem in the context of the COVID-19 pandemic in Ukraine and in some EU countries]. *Economics and organization of management*. 2020. № 2 (38). Pp. 109-123. Retrieved from <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/9384>
6. Olvinska Y.O. (2015) Osoblivosti derzavного reguluvannya malogo pidpriemnistva v krainah svitu [Features of state regulation of small business in the world] / *Public administration: improvement and development*. 2015. № 2. pp. 12–17 [in Ukrainian].
7. Oficiinii sait NBU. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>
8. Pyschulina O. (2020) Cifrova ekonomika: trendi, riziki ta social'ni determinanti [Digital economy: trends, risks and social determinants]. K. : *Testament*, 2020. 274p. Retrieved from https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
9. Romanyshyn V.O., Umantsiv G.V., Syasko I.V. (2018) Aktivaciia kredituvannya subektiv malogo ta seredn'ogo pidpriemnistva v Ukraini [Intensification of lending to small and

- medium enterprises in Ukraine]. *Economics*. 2018. pp. 70–77. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2018/14.pdf.
10. Ruda O.L., Turchik M.M. (2018) Organizaciia bankivc'kogo kredituvannia malogo ta seredn'ogo biznesu v Ukraini [Organization of bank lending to small and medium-sized businesses in Ukraine]. Electronic scientific professional publication “Effective Economics”. Vinnytsia: VNAU, 2018. pp. 250–255.
 11. Iak vlada dopomagaє malomu ta seredn'omu biznesu v riznih krainah [How the government helps small and medium-sized businesses in different countries]. *Electronic edition of «Vedomosti»*. 2020. Retrieved from <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2020/04/08/827470-pomogayut-malomubiznesu>.
 12. Global Innovation Index 2021. Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
 13. Sági, J. (2019) Post-crisis trends in household credit market behavior: evidence from Hungary (Literature review) / J. Sági, C. Lentner // *Banks and Bank Systems*. – 2019. – Vol. 14(3). – P. 162–174.
 14. World Competitiveness Rankings. Retrieved from <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

THE ROLE AND FUNCTIONS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED LENDING IN THE FORMATION OF THE SOCIAL-DIGITAL ECONOMY

Serhiy Reverchuk, Olha Tvorydlo

*Ivan Franko National University of Lviv,
18 Prospekt Svobody, Lviv, 79008,*

e-mail: revelit@ukr.net; ORCID: 0000-0002-6517-8892

e-mail: olha.dubyk@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0001-6293-4309

Abstract. The purpose of the article is to determine the role and functions of small and medium-sized lending in the social-digital economy, to reveal the possibilities of modern lending in this economy, to outline new directions for optimizing credit relations in the context of world experience. The following research methods are used in the scientific article: induction, deduction, synthesis, comparison, graphic, modeling.

The scientific bases of the role of small and medium crediting in the social and digital economy are considered. The main types of lending offered to enterprises on the market in the direction of using digital economy technologies are identified. An analysis of the role of lending for the development of IT technologies and the digital economy as a whole. Proposals and ways to increase technological innovations that can be used in production processes, increase productivity and competitiveness are proposed. The volumes of small and medium credits of IT business for the development of new production technologies and activities in general are analyzed. The influence of digital economy development and attraction of innovations in the activity of enterprises on the general level of the country's GDP is determined. The foreign experience of attracting potential entrepreneurs in the field of IT technologies, their credit and tax benefits and privileges are studied. The Government of Ukraine is increasingly working to support digitization programs, startups, which provide for the attraction of innovations in the field of information technology, in addition, work is planned to attract loans for the development of enterprises with minimum rates. It is worth emphasizing the need to develop the digital economy in Ukraine, which will stimulate GDP growth in general and increase the level of competitiveness of domestic enterprises in the world market. In recent years, companies are

transforming their own business models and building areas of work in such a way as to attract new information technology and automation. This saves time to perform a certain production process or provide a service, increases the level of productivity and the number of finished products, in addition, in most cases, the moment of “human error” is canceled.

Keywords: lending, credit activity, financing, digitization, globalization, innovation, transformation.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2022

Прийнята до друку 23.05.2022